

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 26ης Σεπτεμβρίου 2000 *

Στην υπόθεση C-225/98,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον M. Nolin, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της ίδιας υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

προσφεύγουσα,

κατά

Γαλλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από τις K. Rispal-Bellanger, υποδιευθύντρια στη διεύθυνση νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και A. Viéville-Bréville, chargé de mission στην ίδια διεύθυνση, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία της Γαλλίας, 8 B, boulevard Joseph II,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

που έχει ως αντικείμενο να διαπιστωθεί ότι, με την ευκαιρία των διαφόρων διαδικασιών αναθέσεως δημοσίων έργων σχετικά με την ανέγερση και τη συντήρηση σχολικών κτιρίων που διενεργήθηκαν από τη Région Nord-Pas-de-Calais και το département du Nord για περίοδο τριών ετών, η Γαλλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 59 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρο 49 ΕΚ), καθώς και από την οδηγία 71/305/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 26ης Ιουλίου 1971, περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων έργων (ΕΕ ειδ. έκδ. 17/001, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 89/440/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουλίου 1989 (ΕΕ L 210, σ. 1), και ειδικότερα από τα άρθρα της 12, 26 και 29, και από την οδηγία 93/37/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1993, περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων έργων (ΕΕ L 199, σ. 54), και ειδικότερα από τα άρθρα της 8, 11, 22 και 30,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward, L. Sevón και R. Schintgen, προέδρους τμήματος, J.-P. Puissochet, P. Jann, H. Ragnemalm και B. Σκουρή (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: S. Alber

γραμματέας: D. Louterman-Hubeau, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 1ης Φεβρουαρίου 2000, κατά την οποία την Επιτροπή εκπροσώπησε ο M. Nolin και τη Γαλλική Δημοκρατία ο S. Pailler, chargé de mission στη διεύθυνση νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Μαρτίου 2000,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 22 Ιουνίου 1998, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 226 ΕΚ), προσφυγή με αντικείμενο να διαπιστωθεί ότι, με την ευκαιρία των διαφόρων διαδικασιών αναθέσεως δημοσίων έργων σχετικά με την ανέγερση και τη συντήρηση σχολικών κτιρίων που διενεργήθηκαν από τη Région (περιοχή) Nord-Pas-de-Calais και από το département (γεωγραφικό διαμέρισμα) du Nord για περίοδο τριών ετών, η Γαλλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 59 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρο 49 ΕΚ), καθώς και από την οδηγία 71/305/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 26ης Ιουλίου 1971, περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων έργων (ΕΕ ειδ. έκδ. 17/001, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 89/440/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουλίου 1989 (ΕΕ L 210, σ. 1, στο εξής: οδηγία 71/305), και ειδικότερα από τα άρθρα της 12, 26 και 29, και από την οδηγία 93/37/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1993, περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων έργων (ΕΕ L 199, σ. 54), και ειδικότερα από τα άρθρα της 8, 11, 22 και 30.

Το κανονιστικό πλαίσιο

Η οδηγία 93/37

- 2 Σύμφωνα με την πρώτη αιτιολογική σκέψη της, με την οδηγία 93/37 πραγματοποιήθηκε η κωδικοποίηση των διατάξεων της οδηγίας 71/305, για λόγους σαφήνειας και εξορθολογισμού.
- 3 Το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 93/37 προβλέπει τα εξής:

«Για κάθε συναπτόμενη σύμβαση, οι αναθέτουσες αρχές καταρτίζουν ένα πρακτικό, το οποίο περιλαμβάνει τουλάχιστον:

- την επωνυμία και τη διεύθυνση της αναθέτουσας αρχής, το αντικείμενο και την αξία της σύμβασης,
- τις επωνυμίες των επιλεγέντων υποψηφίων ή προσφερόντων και την αιτιολόγηση της επιλογής τους,
- τις επωνυμίες των αποκλεισθέντων υποψηφίων ή προσφερόντων και τους λόγους του αποκλεισμού τους,
- την επωνυμία του αναδόχου και την αιτιολόγηση της επιλογής της προσφοράς του, καθώς και, εφόσον συντρέχει λόγος, το τμήμα σύμβασης που ο ανάδοχος προτίθεται να αναθέσει υπεργολαβικά σε τρίτους,

- σε ό,τι αφορά τις διαδικασίες με διαπραγμάτευση, τις περιστάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 7 και οι οποίες δικαιολογούν την προσφυγή στις διαδικασίες αυτές.

Το πρακτικό αυτό, ή τα σπουδαιότερα σημεία του, ανακοινώνεται στην Επιτροπή μετά από αίτησή της.»

- 4 Κατά το άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/37, «Οι αναθέτουσες αρχές γνωστοποιούν, με ενδεικτική προκήρυξη, τα κύρια χαρακτηριστικά των συμβάσεων έργων που προτίθενται να συνάψουν, των οποίων τα ποσά είναι ίσα ή μεγαλύτερα του κατωτάτου ορίου που ορίζεται στο άρθρο 6 παράγραφος 1».
- 5 Κατά το άρθρο 11, παράγραφος 5, της οδηγίας 93/37, «Οι αναθέτουσες αρχές που συνήψαν μια σύμβαση γνωστοποιούν το αποτέλεσμα της σχετικής διαδικασίας με ανακοίνωση (...)».
- 6 Το άρθρο 11, παράγραφος 7, της οδηγίας 93/37 ορίζει τα εξής:

«Οι προκηρύξεις και ανακοινώσεις που προβλέπονται στις παραγράφους 1 έως 5 αποστέλλονται από τις αναθέτουσες αρχές, το ταχύτερο δυνατόν, και με τον καταλληλότερο τρόπο, προς την Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Στην περίπτωση της επισπευσμένης διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 14, αποστέλλονται με τέλεξ, με τηλεγράφημα ή με τηλεομοιοτυπία.

Η προκήρυξη που προβλέπεται στην παράγραφο 1 αποστέλλεται το ταχύτερο δυνατόν μετά από την έγκριση του προγράμματος στο οποίο εντάσσονται οι συμβάσεις έργων που οι αναθέτουσες αρχές προτίθενται να συνάψουν.

Η ανακοίνωση που προβλέπεται στην παράγραφο 5 αποστέλλεται, το αργότερο, 48 ημέρες μετά από τη σύναψη της αντίστοιχης σύμβασης.»

- 7 Το άρθρο 11, παράγραφος 11, της οδηγίας 93/37 ορίζει τα εξής:

«Μια προκήρυξη δεν πρέπει να δημοσιεύεται στις επίσημες εφημερίδες ή στον Τύπο της χώρας της αναθέτουσας αρχής πριν από την ημερομηνία αποστολής της στην Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και πρέπει να αναφέρει την ημερομηνία αυτή. Η προκήρυξη αυτή δεν πρέπει να περιέχει πληροφορίες άλλες από εκείνες που δημοσιεύονται στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*.»

- 8 Το άρθρο 12, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 93/37 ορίζει τα εξής:

«1. Στις ανοικτές διαδικασίες, η προθεσμία παραλαβής των προσφορών που καθορίζεται από τις αναθέτουσες αρχές δεν μπορεί να είναι μικρότερη των 52 ημερών από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης.

2. Η προθεσμία παραλαβής των προσφορών που προβλέπεται στην παράγραφο 1 μπορεί να μειωθεί σε 36 ημέρες, εάν οι αναθέτουσες αρχές έχουν δημοσιεύσει την προκήρυξη που προβλέπεται στο άρθρο 11, παράγραφος 1, η οποία συντάσσεται σύμφωνα με το υπόδειγμα του παραρτήματος IV Α, στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*.»

9 Το άρθρο 13, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας 93/37 ορίζει τα εξής:

«3. Στις κλειστές διαδικασίες, η προθεσμία παραλαβής των προσφορών, που καθορίζεται από τις αναθέτουσες αρχές, δεν μπορεί να είναι μικρότερη των 40 ημερών από την ημερομηνία αποστολής της έγγραφης πρόσκλησης.

4. Η προθεσμία παραλαβής των προσφορών που προβλέπεται στην παράγραφο 3 μπορεί να μειωθεί σε 26 ημέρες, εάν οι αναθέτουσες αρχές έχουν δημοσιεύσει την προκήρυξη που προβλέπεται στο άρθρο 11, παράγραφος 1, η οποία έχει συνταχθεί σύμφωνα με το υπόδειγμα του παραρτήματος IV Α, στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*.»

10 Το άρθρο 22, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/37 ορίζει τα εξής:

«Όταν οι αναθέτουσες αρχές προσφεύγουν στην κλειστή διαδικασία για τη σύναψη μιας σύμβασης, μπορούν να προβλέπουν τα όρια μεταξύ των οποίων πρέπει να κυμαίνεται ο αριθμός των επιχειρήσεων τις οποίες σκοπεύουν να προσκαλέσουν. Στην περίπτωση αυτή, τα όρια αναφέρονται στην προκήρυξη. Τα όρια αυτά καθορίζονται σε συνάρτηση με τη φύση του προς εκτέλεση έργου. Το κατώτερο από τα όρια αυτά δεν πρέπει να είναι μικρότερο από πέντε, το δε μεγαλύτερο μπορεί να ορισθεί σε 20.

Εν πάση περιπτώσει, ο αριθμός των υποψηφίων που γίνονται δεκτοί για να υποβάλουν προσφορά πρέπει να επαρκεί για την εξασφάλιση συνθηκών πραγματικού ανταγωνισμού.»

11 Το άρθρο 27 της οδηγίας 93/37 ορίζει τα εξής:

«1. Η απόδειξη των τεχνικών ικανοτήτων του εργολήπτη μπορεί να συνάγεται από:

- α) τους τίτλους σπουδών και επαγγελματικών προσόντων του εργολήπτη ή/και των στελεχών της επιχείρησής, ιδίως δε του ή των υπεύθυνων για την εκτέλεση των έργων·
- β) τον κατάλογο των εκτελεσθέντων έργων κατά την τελευταία πενταετία, ο οποίος πρέπει να συνοδεύεται από πιστοποιητικά καλής εκτελέσεως των σημαντικότερων έργων. Τα εν λόγω πιστοποιητικά αναφέρουν την αξία, τον χρόνο και τον τόπο εκτελέσεως των έργων και προσδιορίζουν αν τα έργα εκτελέστησαν σύμφωνα με τους κανόνες της τέχνης και εάν περατώθηκαν κανονικά. Αν είναι ανάγκη, η αρμόδια αρχή διαβιβάζει τα πιστοποιητικά αυτά απευθείας στην αναθέτουσα αρχή·
- γ) δήλωση για τα τεχνικά μέσα, και τον μηχανικό και τεχνικό εξοπλισμό που διαθέτει ο εργολήπτης για την εκτέλεση των έργων·
- δ) δήλωση για το μέσο ετήσιο εργατοϋπαλληλικό δυναμικό και για τον αριθμό των στελεχών της επιχείρησής κατά την τελευταία τριετία·
- ε) δήλωση για το τεχνικό προσωπικό ή για τις τεχνικές υπηρεσίες που θα διαθέσει ο εργολήπτης για την εκτέλεση του έργου, ανεξάρτητα αν ανήκουν ή όχι στην επιχείρηση.

2. Οι αναθέτουσες αρχές ορίζουν, στην προκήρυξη ή στην πρόσκληση υποβολής προσφορών, ποια από τα δικαιολογητικά αυτά πρέπει να προσκομισθούν.»

12 Τέλος, το άρθρο 30, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 93/37 ορίζει τα εξής:

«1. Τα κριτήρια βάσει των οποίων οι αναθέτουσες αρχές αναθέτουν τα δημόσια έργα είναι τα ακόλουθα:

α) είτε αποκλειστικά η χαμηλότερη τιμή·

β) είτε, αν η ανάθεση γίνεται στον υποβάλλοντα την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά, διάφορα κριτήρια, ανάλογα με το αντικείμενο της οικείας συμβάσεως: π.χ. η τιμή, η προθεσμία εκτελέσεως, τα έξοδα λειτουργίας, η αποδοτικότητα, η τεχνική αξία.

2. Στην περίπτωση που αναφέρεται στην παράγραφο 1, στοιχείο β', οι αναθέτουσες αρχές μνημονεύουν, στη συγγραφή υποχρεώσεων ή στην προκήρυξη, όλα τα κριτήρια για την ανάθεση του έργου τα οποία προτίθενται να χρησιμοποιήσουν και, ενδεχόμεν, κατά φθίνουσα τάξη σπουδαιότητας.»

Η οδηγία 71/305

- 13 Εκτός από ορισμένες διαφορές όσον αφορά τη διατύπωση, οι διατάξεις της οδηγίας 71/305, σχετικά με την κατάρτιση και την κοινοποίηση των πρακτικών (άρθρο 5α), τους όρους δημοσιεύσεως προς τους οποίους πρέπει να συμμορφώνονται οι αναθέτουσες αρχές (άρθρο 12), τις προθεσμίες παραλαβής των προσφορών και των αιτήσεων συμμετοχής (άρθρα 13 και 14), την απόδειξη των τεχνικών ικανοτήτων του εργολήπτη (άρθρο 26) και τα κριτήρια αναθέσεως του έργου (άρθρο 29, παράγραφοι 1 και 2), είχαν το ίδιο περιεχόμενο με τις αντίστοιχες διατάξεις της οδηγίας 93/37, που παρατέθηκαν στις σκέψεις 3 έως 12 της αποφάσεως αυτής.

Το ιστορικό της διαφοράς και η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

- 14 Από τον φάκελο προκύπτει ότι την προσοχή της Επιτροπής προσέλκυσε, στην αρχή του έτους 1993, η διαδικασία διαγωνισμού με αντικείμενο την εκτέλεση έργων η οποία διενεργήθηκε ως ανοικτή διαδικασία και αφορούσε την ανέγερση του πολυκλαδικού λυκείου του Wingles (département du Pas-de-Calais). Επειδή η αξία του έργου αυτού υπερέβαινε το κοινοτικό κατώτατο όριο των 5 000 000 ECU, δημοσιεύθηκε προκήρυξη διαγωνισμού στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* (στο εξής: ΕΕΕΚ) της 21ης Ιανουαρίου 1993, σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 71/305.
- 15 Αφού επιλήφθηκε μιας καταγγελίας και θεώρησε ότι οι διατάξεις της οδηγίας 71/305 δεν είχαν τηρηθεί, η Επιτροπή, με έγγραφο της 27ης Σεπτεμβρίου 1993, όχλησε, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 169 της Συνθήκης, τις γαλλικές αρχές, ζητώντας τους να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους εντός προθεσμίας δύο μηνών από της κοινοποίησεως του εγγράφου. Οι αιτιάσεις της Επιτροπής αφορούσαν την προθεσμία παραλαβής των προσφορών, η οποία ήταν μικρότερη των 52 ημερών, τον ενέχοντα δυσμενείς διακρίσεις καθορισμό των τμημάτων του έργου, τις ενέχουσες δυσμενείς διακρίσεις ελάχιστες προϋποθέσεις, τα κριτήρια αναθέσεως του έργου που δεν συνάδουν προς την οδηγία 71/305, την πλημμελή ανάθεση του έργου και την έλλειψη κοινοποίησεως των λόγων απορρίψεως της προσφοράς του σε αποκλεισθέντα υποψήφιο.

- 16 Με έγγραφο της 20ής Δεκεμβρίου 1993, οι γαλλικές αρχές έδωσαν στην Επιτροπή ορισμένες διευκρινίσεις σε απάντηση των αιτιάσεων που διατυπώθηκαν στο έγγραφο οχλήσεως.
- 17 Επειδή θεώρησε ότι το έγγραφο αυτό ως μη ικανοποιητικό, η Επιτροπή απηύθυνε, στις 8 Σεπτεμβρίου 1995, στη Γαλλική Δημοκρατία αιτιολογημένη γνώμη. Οι γαλλικές αρχές δεν απάντησαν στο έγγραφο αυτό.
- 18 Εν τω μεταξύ, κατ' εφαρμογήν της οδηγίας 93/37, η Région Nord-Pas-de-Calais δημοσίευσε, στην *EEEK* της 18ης Φεβρουαρίου 1995, σειρά δεκατεσσάρων προκηρύξεων διαγωνισμών στο πλαίσιο επιχειρήσεως καλουμένης «plan Lycées», συνολικού ύψους 1,4 δισεκατομμυρίων γαλλικών φράγκων (FRF). Οι προκηρύξεις αυτές ήταν πανομοιότυπες για κάθε έργο και αντιστοιχούσαν σε κλειστούς διαγωνισμούς εκτιμήσεως προσφορών σχετικά με την εκτέλεση δημοσίων έργων αποκαταστάσεως και μεγάλων επισκευών για περίοδο δέκα ετών. Είχαν δοθεί άδειες σε κοινοπραξίες εργοληπτών και είχαν τεθεί οι ελάχιστες προϋποθέσεις συμμετοχής, ιδίως όσον αφορά τα δικαιολογητικά και τα προσόντα. Άλλωστε, οι προκηρύξεις αυτές διευκρίνιζαν ότι οι προσφορές θα εξετάζονταν λαμβανομένων υπόψη των διαφόρων κριτηρίων αναθέσεως, μεταξύ των οποίων «η σχέση ποιότητας/τιμής της τεχνικής απαντήσεως και των παροχών», η «προθεσμία εκτελέσεως των έργων αναγέρσεως και ανακαινίσεως εκτός των μεγάλων επισκευών και ο τρόπος παρεμβάσεως» και ένα «πρόσθετο κριτήριο σχετικό με την απασχόληση». Στην *EEEK* της 24ης Ιουνίου 1995 δημοσιεύθηκε μια συμπληρωματική προκήρυξη διαγωνισμού σχετικά με τον σχεδιασμό και την ανέγερση λυκείου υψηλής ποιότητας από πλευράς τηρήσεως των επιταγών προστασίας του περιβάλλοντος, που προέβλεπε πλέον υψηλά προσόντα για τον εργολήπτη και την απαίτηση ο αρχιτέκτων να έχει την άδεια ασκήσεως του επαγγέλματός του στη Γαλλία.
- 19 Στις 10 Φεβρουαρίου 1995 υπογράφηκε σύμβαση μεταξύ του προέδρου της commission PME-Marchés des constructions scolaires de la fédération régionale du bâtiment, του προέδρου της fédération régionale des travaux publics και του περιφερειακού αντιπροσώπου του Nord-Pas-de-Calais του syndicat national du béton armé et des techniques industrialisées, προκειμένου να τεθούν οι όροι βάσει των οποίων οι περιφερειακές και τοπικές ΜΜΕ (μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις), εκπροσωπούμενες από τα συμβαλλόμενα μέρη, θα μπορούσαν να υποβάλουν προσφορές για το συνολικό έργο της ανεγέρσεως και της συντηρήσεως των λυκείων της Région Nord-Pas-de-Calais υπό τη μορφή κοινοπραξιών ευθυνομένων εις ολόκληρον εργοληπτών κατανεμημένων σε τρεις κατηγορίες για κάθε δημοσιευθείσα προκή-

ριξη διαγωνισμού. Η σύμβαση αυτή δημοσιεύθηκε στο *Moniteur du Bâtiment et des Travaux publics* της 17ης Φεβρουαρίου 1995, στη στήλη «Επίσημα κείμενα».

- 20 Με έγγραφο της 21ης Νοεμβρίου 1995, που απεστάλη επίσης βάσει του άρθρου 169 της Συνθήκης, η Επιτροπή όχλησε τις γαλλικές αρχές, ζητώντας τους να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους επί των πλημμελειών που επισημάνθηκαν όσον αφορά τη διαδικασία αναθέσεως των έργων που εμπίπτουν στο plan Lycées. Η Επιτροπή επέκρινε την πολιτική που ακολούθησε η Région Nord-Pas-de-Calais και, επικουρικώς, το département du Nord κατά την ανάθεση των δημοσίων έργων ανεγέρσεως σχολικών κτιρίων. Στηρίζοντας την εκτίμησή της στα στοιχεία του plan Lycées, αλλά και στο προηγούμενο του λυκείου του Wingles και σε ορισμένες διαδικασίες του γενικού συμβουλίου του département du Nord, έθεσε εν αμφιβόλω την ορθότητα της πολιτικής των αναθετουσών αρχών του αστικού κέντρου της Lille, οι οποίες είχαν σκοπό να αναθέσουν μακροπροθέσμως τα έργα σχετικά με τα σχολικά κτίρια για τα οποία έφεραν την ευθύνη σε επιχειρήσεις της Région Nord-Pas-de-Calais. Επέκρινε επίσης την εφαρμογή προσθέτου κριτηρίου σχετικά με τη δημόσια υπηρεσία της τοπικής απασχολήσεως που προέκυπτε από τη διυπουργική εγκύκλιο TEF 14/93, της 29ης Δεκεμβρίου 1993 (δημοσιευθείσα στο *Moniteur du Bâtiment et des Travaux publics* της 14ης Ιανουαρίου 1994, σ. 235).
- 21 Οι γαλλικές αρχές δεν απάντησαν στο εν λόγω έγγραφο οχλήσεως. Η Région Nord-Pas-de-Calais δημοσίευσε πάντως εκ νέου στην *EEEK* της 5ης Ιανουαρίου 1996, για λόγους προγραμματισμού του προϋπολογισμού, τέσσερις προκηρύξεις διαγωνισμών σχετικά με τέσσερα λύκεια που αποτελούσαν ήδη το αντικείμενο του plan Lycées τον Φεβρουάριο του 1995.
- 22 Αφού η Επιτροπή έλαβε πληροφορίες σχετικά με το πρόγραμμα προβλέψεων των επενδύσεων για τα λύκεια του Nord-Pas-de-Calais για την περίοδο 1996-1998, η εμβέλεια του προγράμματος αυτού είχε ως συνέπεια να ελέγξει η Επιτροπή το σύνολο των προκηρύξεων διαγωνισμών με αντικείμενο την εκτέλεση έργων σχετικά με σχολικά κτίρια στη Région Nord-Pas-de-Calais και το département du Nord από το 1993, έτος της αναθέσεως του έργου ανεγέρσεως του λυκείου του Wingles. Επρόκειτο για διαδικασίες καταρτίσεως συμβάσεων που κινήθηκαν από τις δύο αναθέτουσες αρχές της Région Nord-Pas-de-Calais και του département du Nord σε περίοδο τριών ετών.

- 23 Με συμπληρωματικό έγγραφο οχλήσεως της 8ης Μαΐου 1996, η Επιτροπή διευκρίνισε εκ νέου τις αιτιάσεις της και ζήτησε από τις γαλλικές αρχές, μεταξύ άλλων, να της διαβιβάσουν κάθε χρήσιμο πληροφοριακό στοιχείο ως προς την εφαρμογή του προσθέτου κριτηρίου σχετικά με την απασχόληση από τη Région Nord-Pas-de-Calais και τη σχέση του με το σχέδιο «Lycées Emploi Formation» της Région Nord-Pas-de-Calais, την εκτέλεση της σύμβασεως που δημοσιεύθηκε στο *Moniteur du Bâtiment et des Travaux publics* της 17ης Φεβρουαρίου 1995, μνεία της οποίας έγινε στη σκέψη 19 της παρούσας αποφάσεως, τις διαδικασίες προπληροφορήσεως, τις προκηρύξεις προπληροφορήσεως και τις ανακοινώσεις περί αναθέσεως καθώς και τα πρακτικά όλων των διαδικασιών συνάψεως των προεκτεθεισών συμβάσεων. Τους ζήτησε επίσης να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα, ώστε οι δύο επίμαχες αναθέτουσες αρχές να τηρήσουν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από το κοινοτικό δίκαιο εντός προθεσμίας έξι εβδομάδων.
- 24 Οι γαλλικές αρχές απάντησαν στις 9 Αυγούστου 1996, παρέχοντας διάφορα στοιχεία από τα οποία προέκυπτε αισθητή βελτίωση των διαδικασιών συνάψεως των συμβάσεων από τη Région Nord-Pas-de-Calais για τις νέες συμβάσεις της. Κατά τα λοιπά, αμφισβήτησαν την ορθότητα των αιτιάσεων της Επιτροπής.
- 25 Όπως για το λύκειο του Wingles, η Επιτροπή, θεωρώντας ότι η απάντηση αυτή δεν διασκέδαζε όλες τις αιτιάσεις που περιλαμβάνονται στο έγγραφο οχλήσεως, απηύθυνε, στις 7 Απριλίου 1997, αιτιολογημένη γνώμη στη Γαλλική Δημοκρατία. Οι γαλλικές αρχές δεν απάντησαν στην αιτιολογημένη αυτή γνώμη.
- 26 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή άσκησε την παρούσα προσφυγή, η οποία περιλαμβάνει οκτώ αιτιάσεις που αφορούν αντιστοίχως τη διαδικασία προπληροφορήσεως, το πρόσθετο κριτήριο σχετικά με την απασχόληση, τον αριθμό των επιλεγέντων υποψηφίων, την καλούμενη μέθοδο «αναθέσεως με παραπομπή στον κώδικα συμβάσεων δημοσίων έργων», τη μέθοδο καθορισμού των τμημάτων, τις ελάχιστες προϋποθέσεις συμμετοχής, τη διαδικασία γνωστοποίησεως του αποτελέσματος του διαγωνισμού και τη μη κοινοποίηση των πρακτικών.

Επί της ουσίας

Επί της αιτιάσεως σχετικά με την έλλειψη διαδικασίας προπληροφορήσεως

- 27 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι από το άρθρο 11, παράγραφοι 1, 7 και 11, της οδηγίας 93/37 προκύπτει ότι η προπληροφόρηση αποτελεί υποχρεωτικό προηγούμενο της δημοσιεύσεως κάθε ειδικής προκηρύξεως διαγωνισμού η οποία θα πρέπει να πραγματοποιηθεί, κατ' αρχάς, στην *ΕΕΕΚ*. Κατά την Επιτροπή, η Région Nord-Pas-de-Calais απλώς προέβη, εν προκειμένω, για πρώτη φορά στις 18 Φεβρουαρίου 1995, στη δημοσίευση των δεκατεσσάρων χωριστών προκηρύξεων διαγωνισμών χωρίς προηγουμένως να τηρήσει τη διαδικασία προπληροφορήσεως.
- 28 Επιπλέον, βάσει προσεκτικής μελέτης των προκηρύξεων διαγωνισμών που δημοσιεύθηκαν στην *ΕΕΕΚ*, συμπλήρωμα S, το 1993, το 1994 και το 1995, η Επιτροπή θεωρεί ότι πολύ σπάνια η Région Nord-Pas-de-Calais τήρησε τη διαδικασία προπληροφορήσεως των άρθρων 12 της οδηγίας 71/305 και 11 της οδηγίας 93/37.
- 29 Η Επιτροπή επισημαίνει επίσης ότι δεν έχει εντοπίσει προκήρυξη προπληροφορήσεως δημοσιευθείσα από το département du Nord για την οικεία περίοδο και διαπιστώνει, βάσει των πληροφοριακών στοιχείων που διαθέτει, κατ' εξακολούθηση παράβαση των υποχρεώσεων προπληροφορήσεως που προβλέπουν τα άρθρα 12 της οδηγίας 71/305 και 11 της οδηγίας 93/37.
- 30 Η Γαλλική Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί ότι, θεωρούμενο μεμονωμένως, το άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/37 έχει προφανώς επιτακτικό χαρακτήρα. Θεωρεί πάντως ότι ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της δημοσιεύσεως μιας προκηρύξεως προπληροφορήσεως πριν από τη δημοσίευση οποιασδήποτε προκηρύξεως διαγωνισμού δεν προκύπτει με τόση σαφήνεια από τα άρθρα 12 και 13 της οδηγίας 93/37. Πράγματι, οι διατάξεις αυτές προβλέπουν ότι οι προθεσμίες παραλαβής των προσφορών (52 ημέρες σε περίπτωση ανοικτής διαδικασίας και 40 ημέρες σε περίπτωση

κλειστής διαδικασίας) μπορούν να μειωθούν αντιστοίχως σε 36 και 26 ημέρες εάν οι αναθέτουσες αρχές έχουν δημοσιεύσει ενδεικτική προκήρυξη προπληροφορήσεως, πράγμα που σημαίνει, κατά τη Γαλλική Κυβέρνηση, ότι η προκήρυξη προπληροφορήσεως που προβλέπεται στο άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/37 δεν έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα.

- 31 Πρέπει να υπομνησθεί, αφενός, ότι, κατά το άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/37, οι αναθέτουσες αρχές γνωστοποιούν, με ενδεικτική προκήρυξη, τα κύρια χαρακτηριστικά των συμβάσεων έργων που προτίθενται να συνάψουν, των οποίων τα ποσά είναι ίσα ή μεγαλύτερα του κατωτάτου ορίου που ορίζεται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής.
- 32 Πρέπει να τονιστεί, αφετέρου, ότι από τις διατάξεις των άρθρων 12, παράγραφοι 1 και 2, και 13, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας 93/37 προκύπτει ότι, κατά γενικό κανόνα, οι προθεσμίες παραλαβής των προσφορών δεν μπορούν να είναι βραχύτερες των 52 ημερών από της ημερομηνίας αποστολής προς δημοσίευση της προκήρυξης του διαγωνισμού για τις ανοικτές διαδικασίες και των 40 ημερών από της ημερομηνίας αποστολής της έγγραφης προσκλήσεως για τις κλειστές διαδικασίες, αλλ' ότι μπορούν να μειωθούν αντιστοίχως σε 36 και 26 ημέρες μόνον εάν οι αναθέτουσες αρχές έχουν δημοσιεύσει την προκήρυξη προπληροφορήσεως.
- 33 Επειδή ο υποχρεωτικός ή προαιρετικός χαρακτήρας της προκήρυξης προπληροφορήσεως δεν προκύπτει ρητώς από το γράμμα των διατάξεων αυτών, πρέπει να ληφθεί υπόψη, στο σύνολό του, το σύστημα του οποίου η καθιέρωση επιδιώχθηκε με την οδηγία και, κατά συνέπεια, να εξεταστούν από κοινού και συστηματικά οι διατάξεις των άρθρων 11, παράγραφος 1, 12, παράγραφοι 1 και 2, και 13, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας 93/37, προκειμένου να επιτευχθεί συνέπεια στην ερμηνεία και την εφαρμογή της οδηγίας αυτής.
- 34 Πρέπει να τονιστεί συναφώς ότι η διαδικασία της προπληροφορήσεως περιλαμβάνεται μεταξύ των κανόνων δημοσιότητας που προβλέπει η οδηγία 93/37. Όπως προκύπτει ιδίως από τη δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αυτής, με τους εν λόγω κανόνες σκοπείται η προώθηση της αναπτύξεως, σε κοινοτικό επίπεδο,

πραγματικού ανταγωνισμού στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων έργων, εξασφαλίζοντας ότι οι δυνάμει προσφέροντες από άλλα κράτη μέλη είναι σε θέση να απαντήσουν στις διάφορες προσφορές υπό συνθήκες παρειαφρείς προς αυτές των ημεδαπών προσφερόντων.

- 35 Επομένως, σκοπός των κανόνων δημοσιότητας που προβλέπονται στην οδηγία 93/37, στους οποίους περιλαμβάνεται η δημοσίευση της προκηρύξεως προπληροφορήσεως, είναι να ενημερωθούν εγκαίρως όλοι οι δυνάμει προσφέροντες σε κοινοτικό επίπεδο ως προς τα κύρια σημεία μιας συμβάσεως, προκειμένου να μπορέσουν να υποβάλουν την προσφορά τους εμπροθέσμως. Ο σκοπός αυτός υποδηλώνει ότι ο υποχρεωτικός ή όχι χαρακτήρας της προκηρύξεως προπληροφορήσεως πρέπει να καθορίζεται ανάλογα με τις διατάξεις της εν λόγω οδηγίας σχετικά με τις προθεσμίες παραλαβής των προσφορών που υπέβαλαν οι προσφέροντες.
- 36 Επιβάλλεται, συναφώς, η διαπίστωση ότι τα άρθρα 12, παράγραφος 1, και 13, παράγραφος 3, της οδηγίας 93/37, που καθορίζουν, γενικώς, σε 52 ημέρες για τις ανοικτές διαδικασίες και 40 ημέρες για τις κλειστές, αντιστοίχως, τις συνήθεις προθεσμίες παραλαβής των προσφορών, ουδόλως αναφέρονται στην προηγούμενη δημοσίευση προκηρύξεως προπληροφορήσεως.
- 37 Αντιθέτως, τα άρθρα 12, παράγραφος 2, και 13, παράγραφος 4, της οδηγίας 93/37, που παρέχουν στις αναθέτουσες αρχές τη δυνατότητα να μειώσουν τις προθεσμίες που προβλέπονται στα άρθρα 12, παράγραφος 1, και 13, παράγραφος 3, συνδέουν ρητώς τη δυνατότητα αυτή με την προηγούμενη δημοσίευση προκηρύξεως προπληροφορήσεως.
- 38 Επομένως, η δημοσίευση προκηρύξεως προπληροφορήσεως είναι υποχρεωτική μόνον εφόσον οι αναθέτουσες αρχές κάνουν χρήση της ευχέρειας που τους παρέχεται να μειώσουν τις προθεσμίες παραλαβής των προσφορών.

- 39 Πράγματι, εάν η δημοσίευση προκηρύξεως προπληροφορήσεως είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα για κάθε διαδικασία συνάψεως συμβάσεως, ανεξαρτήτως της προθεσμίας παραλαβής των προσφορών, η σχετική μνεία στα άρθρα 12, παράγραφος 2, και 13, παράγραφος 4, της οδηγίας 93/37 θα ήταν περιττή.
- 40 Συνδέοντας την εκ μέρους των αναθετουσών αρχών άσκηση της ευχέρειας μειώσεως των προθεσμιών παραλαβής των προσφορών με την υποχρέωση δημοσιεύσεως προκηρύξεως προπληροφορήσεως, ο κοινοτικός νομοθέτης είχε την πρόθεση να παράσχει στους δυνάμει προσφέροντες, προκειμένου περί του χρόνου τον οποίο διαθέτουν για να καταρτίσουν την προσφορά τους, εγγυήσεις παρεμφερείς προς αυτές τις οποίες θα είχαν αν ίσχυαν οι συνήθεις προθεσμίες.
- 41 Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται, επιπλέον, από τις προπαρασκευαστικές εργασίες για την οδηγία 89/440, η οποία προσέθεσε τη διαδικασία προπληροφορήσεως στην οδηγία 71/305. Πράγματι, με την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου, για την τροποποίηση της οδηγίας 71/305 [COM(86) 679 τελικό], η Επιτροπή είχε προτείνει αρχικώς τη θέσπιση υποχρεώσεως δημοσιεύσεως προκηρύξεως τουλάχιστον έξι μήνες πριν από την ημερομηνία που προβλέπεται για το άνοιγμα των δημοσίων συμβάσεων στον ανταγωνισμό, ορίζοντας επίσης ότι η προθεσμία παραλαβής των προσφορών θα διπλασιαζόταν για τις αναθέτουσες αρχές που δεν είχαν εκπληρώσει την υποχρέωση αυτή. Η πρόταση όμως αυτή, η οποία χαρακτήριζε ρητώς τη διαδικασία προπληροφορήσεως ως υποχρέωση, δεν έγινε δεκτή από το Συμβούλιο.
- 42 Όσον αφορά, τέλος, το επιχείρημα της Επιτροπής ότι ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της προκηρύξεως προπληροφορήσεως αναγνωρίστηκε σαφώς από το Δικαστήριο με την απόφαση της 26ης Απριλίου 1994, C-272/91, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1994, σ. I-1409), επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η υπόθεση εκείνη αφορούσε την ενδεικτική προκήρυξη του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/62/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1976, περί συντονισμού των διαδικασιών συνάψεως συμβάσεων κρατικών προμηθειών (ΕΕ ειδ. έκδ. 17/001, σ. 24), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 88/295/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1988, για την τροποποίηση της οδηγίας 77/62 και την κατάργηση ορισμένων διατάξεων της οδηγίας 80/767/ΕΟΚ (ΕΕ L 127, σ. 1, στο εξής: οδηγία 77/62).

- 43 Η ενδεικτική όμως προκήρυξη του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/62 δεν παρέχει, σε αντιδιαστολή προς την ενδεικτική προκήρυξη του άρθρου 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/37, καμία δυνατότητα μείωσης των προθεσμών παραλαβής των προσφορών, οπότε το επίμαχο ερμηνευτικό πρόβλημα στην προπαρατεθείσα απόφαση της 26ης Απριλίου 1994, Επιτροπή κατά Ιταλίας, δεν ετίθετο κατά τρόπο ανάλογο προς την παρούσα υπόθεση.
- 44 Ενόψει του συνόλου των προηγούμενων σκέψεων και δεδομένου ότι, εν προκειμένω, από τον φάκελο προκύπτει ότι οι επίμαχες αναθέτουσες αρχές δεν μείωσαν τις προθεσμίες παραλαβής των προσφορών σχετικά με τις επίδικες συμβάσεις, πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι οι εν λόγω αναθέτουσες αρχές δεν παρέβησαν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από τις οδηγίες 71/305 και 93/37, όσον αφορά τη διαδικασία προπληροφορήσεως.
- 45 Κατά συνέπεια, πρέπει να απορριφθεί η αιτίαση της Επιτροπής σχετικά με την παράλειψη δημοσιεύσεως προκηρύξεως προπληροφορήσεως ως αβάσιμη.

Επί της αιτιάσεως σχετικά με το πρόσθετο κριτήριο που αφορά την καταπολέμηση της ανεργίας

- 46 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, παρουσιάζοντας ρητώς, σε ορισμένες προκηρύξεις διαγωνισμών, ως κριτήριο αναθέσεως έναν όρο σχετικά με την απασχόληση, που συνδέεται με τοπικές ενέργειες καταπολεμήσεως της ανεργίας, οι γαλλικές αρχές παρέβησαν το άρθρο 30 της οδηγίας 93/37. Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι ο συνυπολογισμός ενεργειών που συνδέονται με την απασχόληση πρέπει να θεωρηθεί ως όρος εκτελέσεως υπό την έννοια της νομολογίας Beentjes (απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 1988, 31/87, Συλλογή 1988, σ. 4635, σκέψεις 28 και 37), αλλά επισημαίνει ότι, εν προκειμένω, η δυνατότητα αυτή χαρακτηρίστηκε ως κριτήριο αναθέσεως στις επίμαχες προκηρύξεις διαγωνισμών. Δυνάμει όμως του άρθρου 30 της οδηγίας 93/37, τα κριτήρια αναθέσεως θα πρέπει να στηρίζονται είτε στη χαμηλότερη τιμή είτε στην πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά.

- 47 Στηριζόμενη στις σκέψεις 28 και 37 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Beentjes, η Γαλλική Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι το Δικαστήριο επέτρεψε την εφαρμογή ενός τέτοιου προσθέτου κριτηρίου αναθέσεως. Διευκρινίζει, επιπλέον, ότι το κριτήριο αναθέσεως περί του οποίου πρόκειται στην παρούσα υπόθεση δεν συνιστά κύριο κριτήριο, όπως αυτά τα οποία αφορούν το άρθρο 29 της οδηγίας 71/305 και με τα οποία σκοπείται να παρασχεθεί η δυνατότητα καθορισμού της πλέον συμφέρουσας προσφοράς, αλλά ένα επικουρικό κριτήριο το οποίο δεν είναι καθοριστικό.
- 48 Επιβάλλεται εκ προοιμίου η διαπίστωση ότι, με την αιτίαση αυτή, η Επιτροπή προσάπτει στη Γαλλική Δημοκρατία παράβαση του άρθρου 30, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/37, η οποία συνίσταται απλούστατα στη μνεία του κριτηρίου που αφορά την καταπολέμηση της ανεργίας σε ορισμένες από τις επίδικες προκηρύξεις διαγωνισμών ως κριτηρίου αναθέσεως.
- 49 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 30, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/37, τα κριτήρια βάσει των οποίων οι αναθέτουσες αρχές αναθέτουν τα δημόσια έργα είναι είτε αποκλειστικά η χαμηλότερη τιμή είτε, αν η ανάθεση γίνεται στον υποβάλλοντα την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά, διάφορα κριτήρια ανάλογα με το αντικείμενο της οικείας συμβάσεως, όπως η τιμή, η προθεσμία εκτελέσεως, τα έξοδα λειτουργίας, η αποδοτικότητα, η τεχνική αξία.
- 50 Πάντως, η διάταξη αυτή δεν στερεί εντελώς από τις αναθέτουσες αρχές τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν ως κριτήριο έναν όρο που συνδέεται με την καταπολέμηση της ανεργίας, υπό την προϋπόθεση ότι ο όρος αυτός τηρεί όλες τις θεμελιώδεις αρχές του κοινοτικού δικαίου και, κυρίως, την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, όπως αυτή απορρέει από τις διατάξεις της Συνθήκης σχετικά με το δικαίωμα εγκαταστάσεως και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών (βλ., υπό την έννοια αυτή, την προπαρατεθείσα απόφαση Beentjes, σκέψη 29).
- 51 Επιπλέον, ακόμη και αν το κριτήριο αυτό δεν είναι αφεαυτού ασυμβίβαστο προς την οδηγία 93/37, πρέπει κατά την εφαρμογή του να τηρούνται όλοι οι διαδικαστικοί κανόνες της οδηγίας αυτής και ιδίως οι κανόνες δημοσιότητας που περιέχονται σ' αυτήν (βλ., υπό την έννοια αυτή, όσον αφορά την οδηγία 71/305, την προπαρατεθείσα απόφαση Beentjes, σκέψη 31). Επομένως, ένα κριτήριο αναθέσεως που συνδέεται με την καταπολέμηση της ανεργίας πρέπει να μνημονεύεται ρητώς στην

προκήρυξη του διαγωνισμού, ώστε να είναι οι εργολήπτες σε θέση να πληροφορηθούν την ύπαρξη της προϋποθέσεως αυτής (βλ., υπό την έννοια αυτή, προπαρατεθείσα απόφαση Beentjes, σκέψη 36).

- 52 Όσον αφορά το επιχείρημα που προέβαλε η Επιτροπή ότι η προπαρατεθείσα απόφαση Beentjes αφορούσε όρο εκτελέσεως της συμβάσεως και όχι κριτήριο αναθέσεως του έργου, αρκεί η διαπίστωση ότι, όπως προκύπτει σαφώς από τη σκέψη 14 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Beentjes, η προϋπόθεση απασχολήσεως ατόμων που βρίσκονται επί μακρό χρονικό διάστημα σε ανεργία, η οποία βαλλόταν στην υπόθεση εκείνη, είχε χρησιμεύσει ως βάση για τον αποκλεισμό προσφέροντος και δεν μπορούσε, επομένως, παρά να συνιστά κριτήριο αναθέσεως του έργου.
- 53 Εν προκειμένω, όπως διαπιστώθηκε στη σκέψη 48 της παρούσας αποφάσεως, η Επιτροπή αμφισβητεί απλώς τη νομιμότητα της μνείας του κριτηρίου αυτού στην προκήρυξη του διαγωνισμού ως κριτηρίου αναθέσεως. Δεν ισχυρίζεται ότι το κριτήριο που ανάγεται στην καταπολέμηση της ανεργίας δεν τηρεί τις θεμελιώδεις αρχές του κοινοτικού δικαίου, και ιδίως την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, ή ότι δεν είχε δημοσιευθεί στην προκήρυξη της συμβάσεως.
- 54 Υπό τις συνθήκες αυτές, η αιτίαση της Επιτροπής σχετικά με το πρόσθετο κριτήριο αναθέσεως που ανάγεται στην καταπολέμηση της ανεργίας πρέπει να απορριφθεί.

Επί της αιτιάσεως σχετικά με τον αριθμό των επιλεγέντων υποψηφίων

- 55 Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι, στις προκηρύξεις διαγωνισμών που δημοσιεύθηκαν στην ΕΕΕΚ της 18ης Φεβρουαρίου 1995, η στήλη 13 αναφέρει τα εξής: «Ανώτατος

αριθμός υποψηφίων που μπορούν να γίνουν δεκτοί για να υποβάλουν προσφορά: 5». Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, ακόμη και αν οι γαλλικές αρχές θεωρούν, στην απάντησή τους στο έγγραφο οχλήσεως, ότι το ανώτατο αυτό όριο των πέντε υποψηφίων πληροί την υποχρέωση εξασφάλισης συνθηκών πραγματικού ανταγωνισμού που θεσπίζει η οδηγία 93/37, η βαλλόμενη ένδειξη, στη στήλη 13 των προαναφερθεισών προκηρύξεων διαγωνισμών, δημιουργεί την εντύπωση ότι ο αριθμός των υποψηφίων που παραδεκτώς υποβάλλουν προσφορά θα μπορούσε να είναι κατώτερος των πέντε. Κατά συνέπεια, οι γαλλικές αρχές δεν τήρησαν την υποχρέωση του άρθρου 22 της οδηγίας 93/37.

56 Αντιθέτως, η Γαλλική Κυβέρνηση φρονεί ότι ο μέγιστος αριθμός πέντε υποψηφίων που καθόριζαν οι προκηρύξεις των διαγωνισμών συνάδει προς το γράμμα και το πνεύμα του άρθρου 22 της οδηγίας 93/37 και επαρκεί, εν προκειμένω, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών του είδους της επίμαχης συμβάσεως, για να τηρηθεί η υποχρέωση εξασφάλισης συνθηκών πραγματικού ανταγωνισμού. Η Γαλλική Κυβέρνηση συνάγει από το άρθρο 22, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/37 ότι τίποτα δεν απαγορεύει στην αναθέτουσα αρχή να περιορίσει σε πέντε τον αριθμό των υποψηφίων που παραδεκτώς υποβάλλουν προσφορές, εφόσον θεωρεί ότι ο αριθμός αυτός αρκεί για να εξασφαλίσει πραγματικό ανταγωνισμό σε αντικειμενικές συνθήκες οι οποίες δεν ενέχουν δυσμενείς διακρίσεις.

57 Πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά το άρθρο 22, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 93/37, όταν οι αναθέτουσες αρχές καταφεύγουν στην κλειστή διαδικασία για τη σύναψη μιας σύμβασης, μπορούν να προβλέπουν τα όρια μεταξύ των οποίων πρέπει να κυμαίνεται ο αριθμός των επιχειρήσεων τις οποίες σκοπεύουν να προσκαλέσουν. Κατά την ίδια διάταξη, το κατώτερο από τα όρια αυτά δεν μπορεί να είναι μικρότερο από πέντε, το δε μεγαλύτερο μπορεί να οριστεί σε 20.

58 Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 22, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 93/37, ο αριθμός των υποψηφίων που παραδεκτώς υποβάλλουν προσφορά πρέπει να επαρκεί για την εξασφάλιση συνθηκών πραγματικού ανταγωνισμού.

- 59 Είναι αληθές ότι το άρθρο 22, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/37 δεν ορίζει ελάχιστο αριθμό υποψηφίων τους οποίους οι αναθέτουσες αρχές υποχρεούνται να προσκαλέσουν όταν δεν επιλέγουν τον καθορισμό ορίου που προβλέπει η διάταξη αυτή.
- 60 Πάντως, αν ο κοινοτικός νομοθέτης θεώρησε ότι, στο πλαίσιο κλειστής διαδικασίας και όταν οι αναθέτουσες αρχές προβλέπουν ένα όριο, αριθμός υποψηφίων μικρότερος του πέντε δεν αρκεί για την εξασφάλιση συνθηκών πραγματικού ανταγωνισμού, τούτο πρέπει να ισχύει κατά μείζονα λόγο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι αναθέτουσες αρχές επιλέγουν να προσκαλέσουν τον ανώτατο αριθμό υποψηφίων.
- 61 Επομένως, ο αριθμός των επιχειρήσεων που μία αναθέτουσα αρχή σκοπεύει να προσκαλέσει για να υποβάλουν προσφορές στο πλαίσιο κλειστής διαδικασίας δεν μπορεί, σε καμία περίπτωση, να είναι μικρότερος του πέντε.
- 62 Εν προκειμένω όμως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως αναγνωρίζει η ίδια η Γαλλική Κυβέρνηση, η διατύπωση «Ανώτατος αριθμός υποψηφίων που μπορούν να γίνουν δεκτοί για να υποβάλουν προσφορά: 5», η οποία περιλαμβάνεται στις προκηρύξεις διαγωνισμών που δημοσιεύθηκαν στην ΕΕΕΚ της 18ης Φεβρουαρίου 1995, υποδηλώνει ότι ο αριθμός πέντε αποτελεί τον ανώτατο αριθμό υποψηφίων που παραδεκτώς υπέβαλαν προσφορές στα πλαίσια των επίμαχων διαγωνισμών. Επομένως, βάσει των επιδίκων προκηρύξεων διαγωνισμών, υπέβαλαν παραδεκτώς προσφορά λιγότεροι των πέντε υποψηφίων.
- 63 Υπό τις συνθήκες αυτές, συνάγεται ότι η αιτίαση της Επιτροπής όσον αφορά τον αριθμό των επιλεγέντων υποψηφίων είναι βάσιμη και διαπιστώνεται ότι η Γαλλική Δημοκρατία δεν τήρησε τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 22, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/37.

Επί της αιτιάσεως σχετικά με τη μέθοδο τη γνωστή ως «ανάθεση με παραπομπή στον κώδικα συμβάσεων δημοσίων έργων»

- ⁶⁴ Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, στην πλειονότητα των προκηρύξεων διαγωνισμών που δημοσιεύθηκαν μεταξύ του 1993 και του 1995, οι επίμαχες αναθέτουσες αρχές εφάρμοσαν, για να εκθέσουν τα κριτήρια αναθέσεως, τη μέθοδο τη γνωστή ως «ανάθεση με παραπομπή στον κώδικα συμβάσεων δημοσίων έργων», πράγμα το οποίο αντιβαίνει προς τις διατάξεις των άρθρων 29, παράγραφος 2, της οδηγίας 71/305 και 30, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/37. Με την αόριστη παραπομπή σε διάφορες διατάξεις του γαλλικού κώδικα συμβάσεων δημοσίων έργων, οι προαναφερθείσες προκηρύξεις διαγωνισμών δεν τηρούν την απαίτηση δημοσιότητας, όπως αυτή εξειδικεύεται στην προπαρατεθείσα απόφαση Beentjes.
- ⁶⁵ Αναφερόμενη στη νομολογία του Δικαστηρίου (βλ. απόφαση της 11ης Ιουλίου 1984, 51/83, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1984, σ. 2793), η Γαλλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται, εκ προοιμίου, ότι η εν λόγω αιτίαση της Επιτροπής πρέπει να θεωρηθεί απαράδεκτη, καθόσον προβλήθηκε για πρώτη φορά στο στάδιο της αιτιολογημένης γνώμης.
- ⁶⁶ Βεβαίως, στο συμπληρωματικό έγγραφο οχλήσεως της 8ης Μαΐου 1996, η Επιτροπή έλαβε θέση επί των κριτηρίων αναθέσεως των επίμαχων συμβάσεων και επέστησε, συναφώς, την προσοχή των γαλλικών αρχών στο γεγονός ότι οι προκηρύξεις των διαγωνισμών έπρεπε να παράσχουν στους εργολήπτες τη δυνατότητα να εκτιμήσουν αν οι προτεινόμενες συμβάσεις τους ενδιέφεραν. Πάντως, η Γαλλική Κυβέρνηση φρονεί ότι η μνεία αυτή δεν αφορούσε ρητώς την αιτίαση σχετικά με τη μέθοδο αναθέσεως με παραπομπή στον κώδικα συμβάσεων δημοσίων έργων, αλλά περιλαμβανόταν στην αιτίαση όσον αφορά το πρόσθετο κριτήριο σχετικά με την απασχόληση. Συγκεκριμένα, η μνεία αυτή δεν παρείχε στη Γαλλική Κυβέρνηση τη δυνατότητα να οριοθετήσει την αιτίαση ως σχετική με τη μέθοδο αναθέσεως με

παραπομπή στον κώδικα συμβάσεων δημοσίων έργων, στην οποία μέθοδο η Επιτροπή αναφέρθηκε ρητά μόλις στο στάδιο της αιτιολογημένης γνώμης.

- 67 Επικουρικώς, η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 30, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/37 δεν επιβάλλει απαρίθμηση των κριτηρίων αναθέσεως του έργου στην προκήρυξη του διαγωνισμού, αλλά παρέχει στην αναθέτουσα αρχή τη δυνατότητα να τα περιλάβει είτε στην προκήρυξη του διαγωνισμού είτε στη συγγραφή των υποχρεώσεων. Εν προκειμένω όμως, τα κριτήρια αναθέσεως περιλαμβάνονταν ρητώς στα έγγραφα που αφορούν τη σύμβαση.
- 68 Όσον αφορά το παραδεκτό της εν λόγω αιτιάσεως της Επιτροπής, πρέπει να υπομνηστεί, αφενός, ότι από τον σκοπό της πριν από την άσκηση της λόγω παραβάσεως προσφυγής διαδικασίας προκύπτει ότι το έγγραφο οχλήσεως έχει ως στόχο να προσδιοριστεί το αντικείμενο της διαφοράς και να υποδειχθούν στο κράτος μέλος που καλείται να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του τα αναγκαία στοιχεία για την προετοιμασία της άμυνάς του (απόφαση της 28ης Μαρτίου 1985, 274/83, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1985, σ. 1077, σκέψη 19).
- 69 Πρέπει να τονιστεί, αφετέρου, ότι, κατά παγία νομολογία, επειδή η δυνατότητα που έχει το οικείο κράτος μέλος να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του συνιστά — ακόμα κι αν αυτό κρίνει ότι δεν χρειάζεται να κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής — ουσιώδη εγγύηση που επιδιώχθηκε να διασφαλιστεί με τη Συνθήκη, η τήρηση αυτής της εγγυήσεως αποτελεί προϋπόθεση της νομότυπης διεξαγωγής της διαδικασίας αναγνώρισεως της παραβάσεως κράτους (βλ., μεταξύ άλλων, τις προπαρατεθείσες αποφάσεις της 11ης Ιουλίου 1984, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 5, και της 28ης Μαρτίου 1985, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 20).
- 70 Καίτοι εξ αυτού προκύπτει ότι στην αιτιολογημένη γνώμη του άρθρου 169 της Συνθήκης πρέπει να εκτίθενται με λογική συνέπεια και λεπτομερώς οι λόγοι που

ώθησαν την Επιτροπή να σχηματίσει την πεποίθηση ότι το συγκεκριμένο κράτος παρέβη υποχρέωση που υπέχει από τη Συνθήκη, το Δικαστήριο δεν μπορεί να απαιτεί τόσο μεγάλη ακρίβεια όσον αφορά την όχληση η οποία δεν μπορεί, κατ' ανάγκην, να συνίσταται παρά σε μια πρώτη σύντομη περίληψη των αιτιάσεων. Τίποτα δεν εμποδίζει επομένως την Επιτροπή να αναπτύξει λεπτομερώς, με την αιτιολογημένη γνώμη, τις αιτιάσεις που έχει ήδη διατυπώσει συνοπτικότερα στο έγγραφο οχλήσεως (βλ. την προπαρατεθείσα απόφαση της 28ης Μαρτίου 1985, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 21).

- 71 Συναφώς, από τα έγγραφα του φακέλου προκύπτει ότι, στο συμπληρωματικό έγγραφο οχλήσεως της 8ης Μαΐου 1996, η Επιτροπή επέκρινε συνολικά τα κριτήρια αναθέσεως που περιλαμβάνονται στις επίδικες προκηρύξεις διαγωνισμών. Επέστησε την προσοχή των γαλλικών αρχών στο γεγονός ότι οι προκηρύξεις διαγωνισμού έπρεπε να παράσχουν στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα να ελέγξουν αν τα πληροφοριακά στοιχεία που περιείχαν τους επέτρεπαν να εκτιμήσουν αν τις ενδιέφεραν οι προτεινόμενες συμβάσεις. Υπενθύμισε επίσης τη νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία με μια γενική παραπομπή σε διάταξη της εθνικής νομοθεσίας δεν τηρούνται οι απαιτήσεις δημοσιότητας των προκηρύξεων διαγωνισμού.
- 72 Επομένως, έστω και αν η όχληση δεν είχε συνταχθεί με μεγάλη σαφήνεια όσον αφορά τη μέθοδο που είναι γνωστή ως «ανάθεση με παραπομπή στον κώδικα των συμβάσεων δημοσίων έργων», παρείχε πάντως στη Γαλλική Κυβέρνηση τη δυνατότητα να λάβει γνώση της αιτιάσεως που διατυπώθηκε εναντίον της. Επομένως, η εν λόγω επίκριση των κριτηρίων αναθέσεως στην οποία προέβη, στη συνέχεια, η Επιτροπή με την αιτιολογημένη γνώμη της αποτελεί νόμιμη διευκρίνιση των αιτιάσεων που διατυπώθηκαν στο έγγραφο οχλήσεως. Κατά συνέπεια, η αιτίαση της Επιτροπής είναι παραδεκτή.
- 73 Επί της ουσίας, πρέπει να υπομνηστεί ότι, όταν οι αναθέτουσες αρχές δεν χρησιμοποιούν ως αποκλειστικό κριτήριο αναθέσεως του έργου τη χαμηλότερη τιμή, αλλά στηρίζονται σε διάφορα κριτήρια για να αναθέσουν το έργο βάσει της προσφοράς, που είναι η πλέον συμφέρουσα οικονομικά, υποχρεούνται να αναφέρουν τα κριτήρια αυτά, είτε στην προκήρυξη είτε στη συγγραφή υποχρεώσεων. Επομένως, δεν τηρείται αυτή η απαίτηση δημοσιότητας με μία γενική παραπομπή σε διάταξη της εθνικής νομοθεσίας (προπαρατεθείσα απόφαση Beentjes, σκέψη 35).

- 74 Βεβαίως, η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, εν προκειμένω, τα κριτήρια αναθέσεως περιλαμβάνονταν ρητώς στα έγγραφα που αφορούν τη σύμβαση. Πάντως, δεν προσκόμισε στο Δικαστήριο κανένα έγγραφο ικανό να αποδείξει τον ισχυρισμό αυτό.
- 75 Επομένως, πρέπει να συναχθεί ότι η αιτίαση της Επιτροπής σχετικά με τη μέθοδο που είναι γνωστή ως «ανάθεση με παραπομπή στον κώδικα των συμβάσεων δημοσίων έργων» είναι βάσιμη και ότι η Γαλλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 29, παράγραφος 2, της οδηγίας 71/305 και 30, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/37.

Επί της αιτιάσεως σχετικά με τη μέθοδο καθορισμού των τμημάτων του έργου

- 76 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι πολλές από τις προκηρύξεις διαγωνισμών που εξετάστηκαν περιλαμβάνουν, στη στήλη «Αντικείμενο της σύμβασης. Καθορισμός των τμημάτων και προσόντα», παραπομπή σε κατατάξεις γαλλικών επαγγελματικών οργανώσεων, ιδίως των OPOCB (Organisme Professionnel de Qualification et de Classification du Bâtiment et des activités annexes) και Qualibat — Qualifélec. Ως παράδειγμα η Επιτροπή αναφέρει το προσόν «Qualibat chauffage 5312», που αντιστοιχεί σε γραφείο μελέτης της εφαρμοσμένης τεχνικής στη μηχανική κλιματισμού, το οποίο διαθέτει τουλάχιστον τέσσερα έτη πρακτικής και τη θέση 6 στη συλλογική σύμβαση ETAM (Employés administratifs, Techniciens, et Agents de Maîtrise) des Bâtiment et travaux publics.
- 77 Βεβαίως, οι γαλλικές αρχές διευκρίνισαν, με την απάντησή τους στο έγγραφο οχλήσεως, ότι «οι προκηρύξεις αυτές δεν αναφέρουν ότι τα πιστοποιητικά που μπορούν να ληφθούν υπόψη είναι αποκλειστικά τα πιστοποιητικά που χορηγήθηκαν από τις Qualibat ή Qualifélec». Η Επιτροπή θεωρεί, εντούτοις, ότι οι τεχνικές προδιαγραφές που δέχθηκαν οι επίμαχες αναθέτουσες αρχές μπορούν να έχουν ως συνέπεια να ευνοούνται οι εθνικές επιχειρήσεις, οι οποίες γνωρίζουν το εν λόγω

σύστημα πιστοποίησης της ποιότητας και συνηθίζουν να παρουσιάζουν προϊόντα ή παροχές που συνάδουν με τα στοιχεία ποιότητας που απαιτεί η προκήρυξη του διαγωνισμού.

- 78 Η Γαλλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι τα εν λόγω στοιχεία ποιότητας είναι απλώς ενδεικτικά και δεν είναι δυνατόν να συνεπάγονται, εν προκειμένω, δυσμενή διάκριση. Πράγματι, η προσθήκη αριθμού κατατάξεως είναι εντελώς περιττή, στο μέτρο που ο αριθμός αυτός προστίθεται στην ταυτόχρονη περιγραφή κάθε τμήματος του έργου σε γλώσσα κοινή (ηλεκτρικές εγκαταστάσεις, υδραυλικά κ.λπ.).
- 79 Επιπλέον, η παραπομπή αυτή, στη στήλη 3 των προκηρύξεων διαγωνισμών, σε κατατάξεις που έχουν πραγματοποιηθεί από επαγγελματικές οργανώσεις δεν έχει, αφεαυτής, δυσμενείς συνέπειες, στο μέτρο που δεν παρέχει στους ημεδαπούς υποψηφίους πρόσθετα πληροφοριακά στοιχεία για τις υπηρεσίες που πρέπει να προσσχεθούν σε σχέση με τους υποψηφίους που είναι υπήκοοι άλλων κρατών μελών. Δεν πρόκειται για διευκρίνιση, στη στήλη αυτή, των στοιχείων που αφορούν τα κριτήρια επιλογής ή τα κριτήρια αναθέσεως του έργου, αλλά για την παροχή ενδείξεων ως προς τη φύση των τμημάτων, οι οποίες αναπτύσσονται με πολύ μεγαλύτερη ακρίβεια στη συγγραφή των υποχρεώσεων.
- 80 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η αρχή της ίσης μεταχείρισεως, ειδική έκφραση της οποίας αποτελεί το άρθρο 59 της Συνθήκης, απαγορεύει όχι μόνον τις προφανείς διακρίσεις λόγω ιθαγενείας, αλλά και κάθε μορφή συγκαλυμμένης διακρίσεως, η οποία, στηριζόμενη σε άλλα κριτήρια διακρίσεως, καταλήγει στην πράξη στο ίδιο αποτέλεσμα (βλ., υπό την έννοια αυτή, την απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 1989, C-3/88, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1989, σ. 4035, σκέψη 8).
- 81 Εν προκειμένω, καίτοι είναι αληθές ότι η αναφορά σε κατατάξεις εθνικών επαγγελματικών οργανώσεων δεν σημαίνει ότι τα πιστοποιητικά που μπορούν να λη-

φθούν υπόψη είναι αποκλειστικώς τα πιστοποιητικά που χορηγούν οι οργανώσεις αυτές, πάντως οι τεχνικές προδιαγραφές που γίνονται δεκτές είναι τόσο ειδικές και αφηρημένες ώστε, κατ' αρχήν, μόνον οι Γάλλοι υποψήφιοι μπορούν αμέσως να αντιληφθούν τη σημασία τους. Κατά συνέπεια, η χρήση των εν λόγω στοιχείων ποιότητας για τον καθορισμό των τμημάτων του έργου έχει ως συνέπεια την παροχή περισσότερων πληροφοριακών στοιχείων σχετικά με τη φύση των τμημάτων του έργου στις γαλλικές επιχειρήσεις, καθιστώντας κατά τον τρόπο αυτόν ευχερέστερη για τις επιχειρήσεις αυτές την υποβολή προσφορών συμφώνων προς τα κωδικοποιημένα στοιχεία ποιότητας που περιλαμβάνονται στις προκηρύξεις διαγωνισμών.

- 82 Αντιθέτως, είναι δυσχερέστερο για τους προσφέροντες των άλλων κρατών μελών να καταθέσουν προσφορές εντός της βραχείας προθεσμίας που τους τάσσεται, εφόσον πρέπει, κατ' αρχάς, να πληροφορηθούν από τις επίμαχες αναθέτουσες αρχές το αντικείμενο και το περιεχόμενο των στοιχείων αυτών.
- 83 Επομένως, στο μέτρο που ο καθορισμός των τμημάτων του έργου με παραπομπή σε κατατάξεις εθνικών επαγγελματικών οργανώσεων μπορεί να έχει αποτρεπτικό αποτέλεσμα για τους μη ημεδαπούς προσφέροντες, συνιστά έμμεση δυσμενή διάκριση και, κατά συνέπεια, περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών υπό την έννοια του άρθρου 59 της Συνθήκης.
- 84 Κατά συνέπεια, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η αιτίαση της Επιτροπής σχετικά με τον τρόπο καθορισμού των τμημάτων είναι βάσιμη και ότι η Γαλλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 59 της Συνθήκης.

Επί της αιτιάσεως σχετικά με τις ελάχιστες προϋποθέσεις συμμετοχής

- 85 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι οι ελάχιστες προϋποθέσεις συμμετοχής που διατυπώνονται στη στήλη 10 ορισμένων προκηρύξεων διαγωνισμών που δημοσίευσε το

département du Nord απαιτούν από τον καταρτίζοντα τα κατασκευαστικά σχέδια πιστοποιητικό εγγραφής στον σύλλογο των αρχιτεκτόνων. Υπογραμμίζει ότι, παρά τη διάκριση στην οποία προβαίνουν οι γαλλικές αρχές μεταξύ, αφενός, του συστήματος εγγραφής και, αφετέρου, του καθεστώτος που διέπει την άδεια ασκήσεως του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα στη Γαλλία, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, η στήλη 10 των προκηρύξεων διαγωνισμού περιλαμβάνει τη ρητή μνεία «για τον καταρτίζοντα τα κατασκευαστικά σχέδια: πιστοποιητικό εγγραφής στον σύλλογο των αρχιτεκτόνων». Κατά συνέπεια, το département du Nord, επιβάλλοντας περιορισμούς στην ελεύθερη παροχή των υπηρεσιών από τους κοινοτικούς αρχιτέκτονες, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 59 της Συνθήκης.

- 86 Η Επιτροπή επισημαίνει, επιπλέον, ότι, όσον αφορά το λύκειο του Wingles, απαιτούνταν, στις ελάχιστες προϋποθέσεις των οποίων γίνεται μνεία στην προκήρυξη του διαγωνισμού, η προσκόμιση «βεβαιώσεως επαγγελματικών προσόντων OPOCB, Qualifélec, FNTP». Αφενός, όμως, η οδηγία 71/305 προβλέπει, στα άρθρα 23 έως 28, τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής των υποψηφίων επιχειρήσεων και ορίζει ειδικότερα, στο άρθρο 26, τα δικαιολογητικά των τεχνικών ικανοτήτων. Αφετέρου, από την απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 1982, 76/81, Transporoute (Συλλογή 1982, σ. 417), προκύπτει ότι η απόδειξη της επαγγελματικής ικανότητας μιας επιχείρησης δεν μπορεί να προσκομιστεί με αποδεικτικά στοιχεία διαφορετικά αυτών που επιτρέπονται περιοριστικά από το άρθρο 26 της οδηγίας 71/305. Επομένως, η οικεία αναθέτουσα αρχή παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη διάταξη αυτή.

- 87 Συναφώς, επιβάλλεται, κατ' αρχάς, η διαπίστωση ότι η απαίτηση δικαιολογητικού εγγραφής του καταρτίζοντος τα κατασκευαστικά σχέδια στον σύλλογο των αρχιτεκτόνων δεν μπορεί παρά να ευνοεί την παροχή των υπηρεσιών από τους Γάλλους αρχιτέκτονες, πράγμα το οποίο συνιστά δυσμενή διάκριση έναντι των κοινοτικών αρχιτεκτόνων και, κατά συνέπεια, περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών από αυτούς.

- 88 Άλλωστε, κατά τη νομολογία, αντίκειται προς την οδηγία 71/305 η απαίτηση ενός κράτους μέλους από προσφέροντα εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος να απο-

δείξει ότι πληροί τα κριτήρια που τάσσονται στα άρθρα 23 έως 26 της οδηγίας αυτής και ανάγονται στα επαγγελματικά του προσόντα με άλλα μέσα, πλην εκείνων που ορίζονται από τις εν λόγω διατάξεις (βλ., υπό την έννοια αυτή, την προπαρατεθείσα απόφαση Transporoute, σκέψη 15).

- 89 Εν πάση περιπτώσει, η Γαλλική Κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι οι εν λόγω επικρίσεις της Επιτροπής είναι βάσιμες, αλλά υποστηρίζει ότι οι παραβάσεις που διαπράχθηκαν ανάγονται, κατ' ουσίαν, στην έλλειψη εμπειρίας των εν λόγω αναθετουσών αρχών κατά την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων συνάψεως δημοσίων συμβάσεων.
- 90 Κατά συνέπεια, συνάγεται ότι η αιτίαση της Επιτροπής σχετικά με τις ελάχιστες προϋποθέσεις συμμετοχής είναι βάσιμη και ότι η Γαλλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 59 της Συνθήκης και 26 της οδηγίας 71/305.

Επί των αιτιάσεων σχετικά με τη διαδικασία γνωστοποίησης του αποτελέσματος του διαγωνισμού και με την παράλειψη κοινοποίησης των πρακτικών

- 91 Η Επιτροπή θεωρεί ότι, κατά την περίοδο 1993-1994 και 1995, η Région Nord-Pas-de-Calais δεν τήρησε την υποχρέωση γνωστοποίησης του αποτελέσματος των διαγωνισμών, όπως προβλέπεται στα άρθρα 12, παράγραφος 5, της οδηγίας 71/305 και 11, παράγραφος 5, της οδηγίας 93/37. Πράγματι, οι ανακοινώσεις περί αναθέσεως δημοσιεύθηκαν μόνον από το département du Nord, πράγμα το οποίο συνιστά πρόσθετη παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχει η Région Nord-Pas-de-Calais.
- 92 Επιπλέον, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι οι γαλλικές αρχές δεν της διαβίβασαν τα στοιχεία που ζήτησε με το συμπληρωματικό έγγραφο οχλήσεως της 8ης Μαΐου 1996,

ιδίως τα πρακτικά όλων των επικρινομένων διαδικασιών. Κατά συνέπεια, οι γαλλικές αρχές παρέβησαν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από το άρθρο 8, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 93/37.

- 93 Η Γαλλική Κυβέρνηση αναγνωρίζει, αφενός, ότι η Région Nord-Pas-de-Calais δεν δημοσίευσε τις ανακοινώσεις για τη γνωστοποίηση του αποτελέσματος του διαγωνισμού σύμφωνα με τα άρθρα 11, παράγραφος 5, της οδηγίας 93/37 και 12, παράγραφος 5, της οδηγίας 71/305 και, αφετέρου, ότι τα πρακτικά των επίμαχων διαδικασιών δεν διαβιβάστηκαν στην Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 93/37. Προσθέτει ότι η παράλειψη αυτή μπορεί να δικαιολογηθεί μόνον από την έλλειψη εμπειρίας των εν λόγω αναθετουσών αρχών κατά την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων συνάψεως των δημοσίων συμβάσεων.
- 94 Επομένως, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι οι αιτιάσεις σχετικά με τη διαδικασία γνωστοποίησης του αποτελέσματος των διαγωνισμών και τη μη κοινοποίηση των πρακτικών είναι βάσιμες και ότι η Γαλλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 12, παράγραφος 5, της οδηγίας 71/305 και 8, παράγραφος 3, και 11, παράγραφος 5, της οδηγίας 93/37.
- 95 Εν όψει του συνόλου των προηγούμενων σκέψεων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, με την ευκαιρία των διαφόρων διαδικασιών αναθέσεως δημοσίων έργων σχετικά με την ανέγερση και τη συντήρηση σχολικών κτιρίων που διενεργήθηκαν από τη Région Nord-Pas-de-Calais και το département du Nord για περίοδο τριών ετών, η Γαλλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 59 της Συνθήκης, καθώς και από τα άρθρα 12, παράγραφος 5, 26 και 29, παράγραφος 2, της οδηγίας

71/305, και από τα άρθρα 8, παράγραφος 3, 11, παράγραφος 5, 22, παράγραφος 2, και 30, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/37.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ⁹⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, το Δικαστήριο μπορεί να κατανείμει τα έξοδα ή να αποφασίσει ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων. Επειδή η Επιτροπή ηττήθηκε ως προς δύο από τις αιτιάσεις της και η Γαλλική Δημοκρατία ως προς τις λοιπές, κάθε διάδικος θα φέρει τα δικαστικά του έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

- 1) Με την ευκαιρία των διαφόρων διαδικασιών αναθέσεως δημοσίων έργων σχετικά με την ανέγερση και τη συντήρηση σχολικών κτιρίων που διενεργήθηκαν από τη Région Nord-Pas-de-Calais και το département du Nord για**

περίοδο τριών ετών, η Γαλλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 59 της Συνθήκης (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρο 49 ΕΚ), καθώς και από τα άρθρα 12, παράγραφος 5, 26 και 29, παράγραφος 2, της οδηγίας 71/305/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 26ης Ιουλίου 1971, περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων έργων, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 89/440/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουλίου 1989, και από τα άρθρα 8, παράγραφος 3, 11, παράγραφος 5, 22, παράγραφος 2, και 30, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/37/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1993, περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων έργων.

2) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

3) Η Γαλλική Δημοκρατία και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων θα φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

Rodríguez Iglesias

Moitinho de Almeida

Edward

Sevón

Schintgen

Puissochet

Jann

Ragnemalm

Σκουρής

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 26 Σεπτεμβρίου 2000.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias